

Anmeldelser

Thomas Bredgaard & Per Kongshøj Madsen
(red.):

Dansk flexicurity – fleksibilitet og sikkerhed på arbejdsmarkedet

København, Hans Reitzels Forlag 2015, 311 s.

ISBN: 9788741260426

I serien *Samfund i forandring* har Hans Reitzels Forlag nu udgivet denne bog, som kombinerer flere perspektiver på dette en overgang uhyre populære begreb i den arbejdsmarkedsinstitutionelle forskning: Bogen er en opsamling af den hidtidige forskning og tradition (Del 1). Den rapporterer efterfølgende fra to surveys af lønmodtagere og arbejdsgivere for at belyse disse aktørers oplevelse og opfattelse af fleksibilitet og sikkerhed på det danske arbejdsmarked (Del 2), og endelig præsenterer den bidrag fra forskere, der repræsenterer andre tilgange til arbejdsmarkedsstudier end dem, der normalt diskuterer flexicurity (Del 3). På denne måde er bogen en oversigt over den hidtidige forskningsmæssige viden på dette væsentlige felt, samtidig med at den åbner nye perspektiver på feltet, både empirisk-analytiske og arbejdsmarkedsteoretiske.

I Del 1 gennemgår Thomas Bredgaard (i kapitel 1) først udviklingen af selve begrebet. Han beskriver, hvad det er, der særligt kendetegner det danske arbejdsmarked under denne betegnelse; dets reception hos forskere og politikere samt nogle af de centrale udfordringer, der er til flexicurity-modellen i dag. Centralt er, at begrebet i en periode (særligt i 00'erne) blev hyldet "*næsten euforisk*" af inden- og udenlandske iagttagere, fordi det danske arbejdsmarked kunne kombinere en høj økonomisk kompensationsgrad ved ledighed med lav ledighed, noget som i en vis grad stred imod de ellers gængse neoliberale

økonomimodeller, og som blev opnået via den aktive arbejdsmarkedspolitik. Euforien er dog aftaget noget efter finanskrisen i 2008, hvor også Danmark blev ramt af fald i beskæftigelsen og stigende ledighed, og hvor VK-regeringen syntes at udhule nogle af de centrale planker i modellen. I kapitel 2 sætter Per Kongshøj Madsen den danske arbejdsmarkedsmodel i komparativt lys. Gennem en "*statistisk Odyssé*" påviser han, at mobiliteten i Danmark er høj (ancienniteten er den laveste i OECD), at nettokompensationsgraden ved ledighed stadig er helt i den høje ende, at udgifterne til netop den aktive arbejdsmarkedspolitik er særdeles høj, mens Danmark hvad angår det relative fald i beskæftigelsen efter krisen samt beskæftigelseselasticiteten mere ligger i midten af feltet. Danmark er "*stadig noget for sig selv*", og det kan jo være svært at modbevise; men gennemgangen er faktisk uhyre instruktiv og præcis i påpegningen af, hvordan det danske arbejdsmarked adskiller sig fra de øvrige europæiske arbejdsmarkeder. I kapitel 3 anvender Mads Peter Klindt og Thomas Bredgaard institutionel teori til at belyse effekten og forandringskapaciteten af den danske institutionelle indretning af arbejdsmarkedet med det særlige formål at få en forståelse for, hvilke typer af institutionel forandring, man kan forestille sig, og hvilke konsekvenser, de eventuelt vil have.

Del 2 indledes af Michael Friis Larsen og Per Kongshøj Madsen, som skriver om jobsikkerhed og fleksibilitet (kapitel 4). Artiklen indledes med en mere præcis analyse af jobsikkerheden, end man vanligt ser, idet forfatterne inddrager det forhold, at jobbeskyttelsen ikke er ens for alle, da Funktionærloven yder en bedre beskyttelse for netop 'funktionærer', et begreb som omfatter knap to tredjedele af alle lønmodtagere. Dette

gør det jo lidt vanskeligere præcist at sige, hvor beskyttede lønmodtagerne generelt er i deres job, noget som adskiller Danmark fra de fleste andre lande. Den empiriske lønmodtagersurvey anvendes herefter til at påvise de faktiske forskelle i fx opsigelsesvarsler for lønmodtagerne. I kapitel 5 analyserer Mads Peter Klindt og Stine Rasmussen indkomstsikkerheden, dvs. dagpengesystemet. Kapitlet starter med dagpengesystemets og a-kassernes historie og gennemgår detaljeret de senere års ændringer i lovgivningen. Herefter anvendes surveyen til at vurdere lønmodtagernes oplevelse og vurdering af graden af økonomisk tryghed under det nuværende regime. Halvdelen mener, at trygheden er OK, hver tiende at den er for høj, og knap 40 % at den er for lav. I kapitel 6 ser Thomas Bredgaard, Stine Rasmussen og Mads Peter Klindt på beskæftigelsessikkerheden, dvs. hvordan lønmodtagerne oplever muligheden for at få job igen efter jobtab, altså den aktive arbejdsmarkedspolitik. Først gennemgås historisk overgangen fra passiv til aktiv arbejdsmarkedspolitik (opkvalificeringsstrategier, arbejdstilbud, uddannelsestilbud) og herefter, hvordan opkvalificeringstankegangen gradvis er blevet erstattet af en 'job first'-tilgang i løbet af de sidste 15 år. I surveyen har man spurgt, om lønmodtagerne foretrækker job- eller beskæftigelsessikkerhed, og her foretrækker flertallet stadig jobsikkerhed, så i nogen grad eksisterer flexicurity altså imod lønmodtagernes ønsker. Men de, der især foretrækker beskæftigelsessikkerhed, er primært de unge, personer med videregående uddannelse samt de, der har skiftet arbejde inden for de seneste fem år. Mere mobilitet øger altså i sig selv ønsket om mobilitet. I kapitel 7 analyserer Jon Lystlund Halkjær og Thomas Bredgaard arbejdsgivernes holdninger til flexicurity. Forfatterne tager udgangspunkt i tre forskellige teoretiske perspektiver og inddeler herefter arbejdsgiverne i fire typer – engagerede, skeptiske, afvisende og passive, set i forhold til arbejdsmarkedspolitikken og flexicurity. Desværre er de to sidstnævnte som oftest i flertal, hvilket nok afspejler en generel negativ holdning til dagpengeniveaulet

og nytten af forskellige offentlige instanser. Arbejdsgiverne ønsker en mere fleksibel lovgivning mht. ansættelse og afskedigelse; lønmodtagerne ønsker mindre fleksibilitet – det er måske derfor balancen ligger, hvor den gør. Analysen svækkes dog af, at de fire typer virker konstruerede.

I del 3 anlægges et 'industrial relations'-, et nationaløkonomisk, et politologisk og et køns-politisk perspektiv. I kapitel 8 analyserer Søren Kaj Andersen og Christian Lyhne Ibsen, hvordan udviklingen af de kollektive overenskomster og resultaterne af overenskomstforhandlingerne har bidraget til at forsyne systemet med den grad af lønmodtagersikkerhed, som gør den fortsatte meget fleksible ansættelseslovgivning (den lave jobsikkerhed) mulig. Det er bl.a. arbejdsmarkedspensionerne, barselsfondene og kompetenceudviklingsfondene, som har bidraget til øget sikkerhed blandt lønmodtagerne og til – ja netop – kompetenceudviklingen og den aktive arbejdsmarkedspolitik. Forfatterne påpeger det funktionelle i arbejdsmarkedsmodellen ud fra en mere klassisk 'industrial relations'-teori, men de understreger samtidig, at det vigende medlemstal i netop de overenskomstbærende faglige organisationer over tid kan svække den delikate balance mellem svag lønmodtagerbeskyttelse og stærke faglige organisationer. Lønmodtagerne kan ende i en situation, hvor der ikke længere kompenseres for den svage lovbeskyttelse via aftalesystemet. Kapitel 9 – skrevet af Torben M. Andersen, Michael Rosholm og Michael Svarer – ser på flexicurity og finanskrisen, dvs. de ser komparativt på, hvordan det danske system klarede stødet udefra, særligt om der var en bedre fleksibilitet mellem sektorer her end andre steder. Kort sagt er svaret, at finanskrisen naturligvis også ramte Danmark ret hårdt (som bekendt) med stigende ledighed til følge; men dels at ledigheden ikke steg så meget som beskæftigelsen faldt, dels at arbejdskraftens evne og villighed til at skifte til andre sektorer var betydelig og større end i mange af vore nabolande. I kapitel 10 ser Ove Kaj Pedersen på visioner for arbejdsmarkedspolitikken i en række lande for at un-

dersøge, om og hvordan et voksende fokus på uddannelse og kompetenceudvikling i stigende grad bliver centralt som svar på den nuværende krise og ledighed. Artiklen er programmatisk, og den belyser udviklingen især i EU's policy-tiltag på dette område. I kapitel 11 diskuterer Annette Borchorst kønsperspektivet på flexicurity. Hun fastslår, at kvinder i Danmark er velintegrerede på arbejdsmarkedet, men påpeger de stadigt eksisterende forskelle mellem mænd og kvinder, når det gælder synet på balancen mellem arbejde og familieliv. Denne forskel er langt større mellem kønnene end fx mellem privat- og offentligt ansatte, og altså generisk.

Som man kan se, er bogen på den ene side

vidtfavnende og på den anden side særdeles fokuseret. Den dækker sit felt fra mange vinkler, og redaktørerne er lykkedes med at holde en ensartet god kvalitet artiklerne igennem. Den er velegnet for dem, der interesserer sig mere end overfladisk for arbejdsmarkedsforhold, og den indeholder nyt til dem, der – som denne anmelder – allerede mener at kende feltet. Den vil være velegnet som lærebog på bachelor- eller professionsbachelorniveau på universiteter eller University Colleges.

Anmeldt af **Steen Scheuer**, professor, dr. merc.,
Syddansk Universitet
e-mail: steen.scheuer@sdu.dk